

SKEDA KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

*Skeda församling
Linköpings kommun
Linköpings stift
Östergötlands län
2005*

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

SKEDA KYRKOÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Skeda församling

Linköpings kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte	2
Kulturminneslagen och begravningslagen	2
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	3
Skeda kyrkogård	4
Översiktskarta	4
Kyrkogårdens omgivning	4
Skeda kyrka	5
Kyrkogårdens historik	6
Beskrivning av kyrkogården	8
Översiktlig beskrivning av växtlighet m m – Karta	10
Källor	13
Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse	14
Förklaring till exempellistan	14
Utvärderingskarta	15
Bilagor	
Exempellista	
Fotografier	

INLEDNING

Bakgrund

Ur kulturhistorisk synpunkt är kyrkogårdar och begravningsplatser bärare av en stor mängd information och de här platserna ger anledning till frågor av olika slag. Vad är typiskt för våra kyrkogårdar när det gäller vegetation, omgärdningar, gångar, gravvårdar m m och finns det några regionala skillnader? Vad har varit gängse bruk under olika tider och vad kan vi få för historisk information bara av att gå på en kyrkogård? Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering.

På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen av kyrkogårdar/begravningsplatser inom den del av stiftet som ligger inom Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2002. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkogårdarnas och begravningsplatsernas kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att ge ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkogårdarna/begravningsplatserna och ett underlag för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrkogården/begravningsplatsen samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkogårdar/begravningsplatser i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att ge ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader, kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen.) Begravningslagen (SFS 1990:1144) säger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare

säger lagen: ”Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, om en familj, om stilhistoria och om begravningstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån olika grunder bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande, t ex material och konstnärlig utformning eller ett lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistoriskt värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

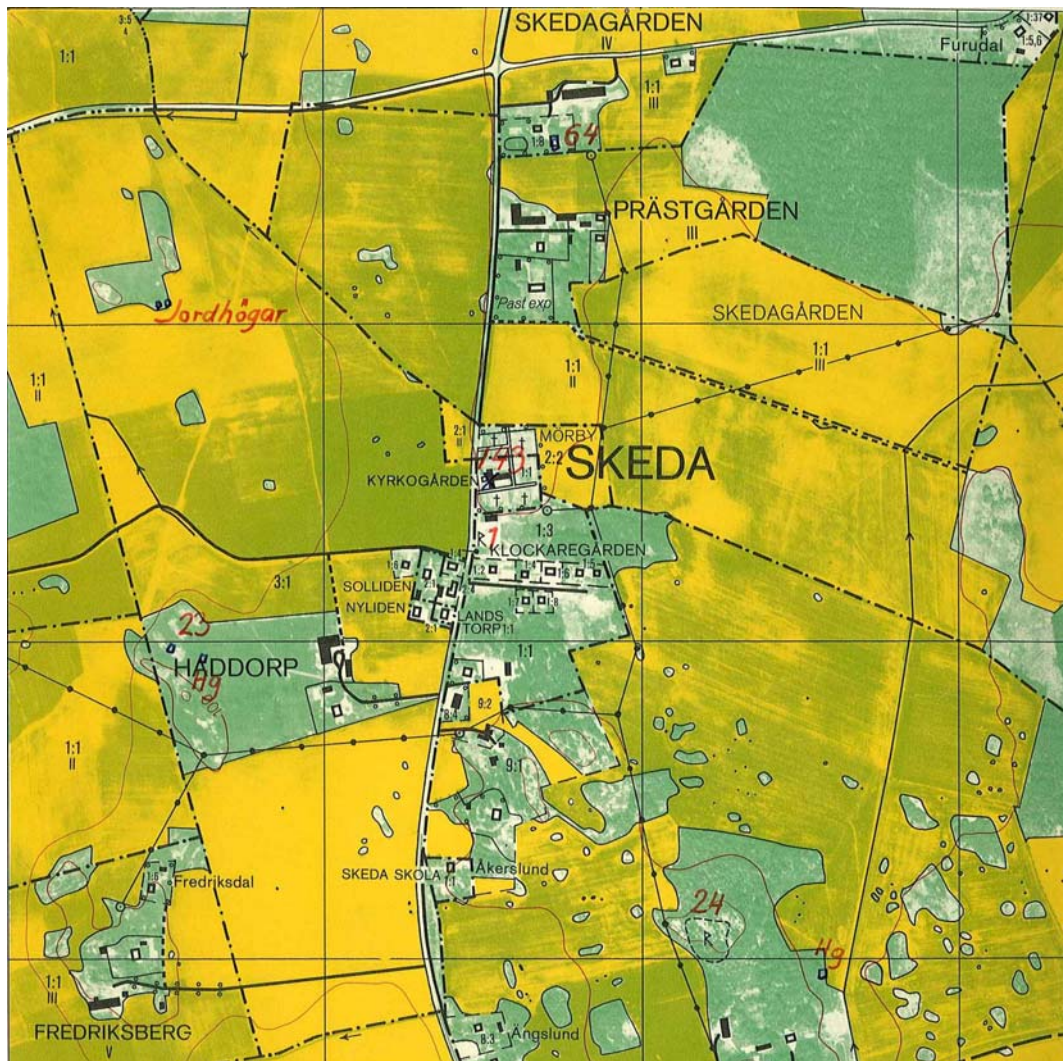
Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Kalmar, Östergötland och Jönköping samt läns museerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och i övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav ett antal bilder presenteras i rapporten. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Olle Hörfors, Östergötlands läns museum 2005. Rapporten finns tillgänglig på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

SKEDA KYRKOGRÅRD

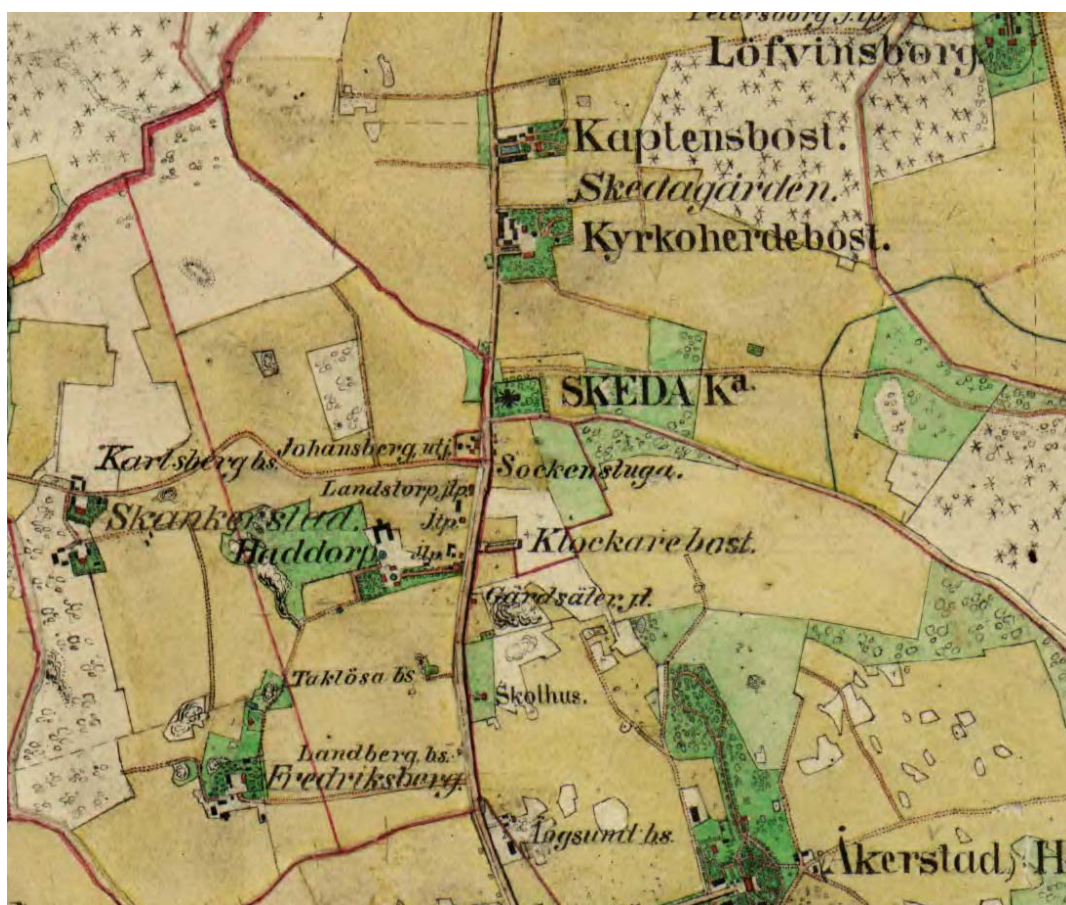

Utsnitt ur ekonomiska kartans blad 085 37 Skeda, 1982.

Kyrkan med omgivande kyrkogård ligger intill gamla Kalmarvägen där den löper längs Slakaåsen söderut. Den tycks sakna direkt kontakt med forntidsbygden och närmaste gravfält (RAÄ 24) ligger några kilometer söderöver. Kyrkogården har en rektangulär planform i östvästlig riktning. Kyrkan ligger på kyrkogårdens sydvästra del och kyrkans långhus är orienterat i öst/väst.

Kyrkogårdens omgivning

Kyrkan är belägen drygt 20 km söder om Linköping utmed den gamla landsvägen mot Kalmar. Den ligger väl synlig på en kulle omgiven av öppen jordbruksmark. Runt kyrkan och landsvägen har ett mindre villasamhälle vuxit upp. Söder om kyrkan ligger en enkel rödfärgad ekonomibyggnad. Den innehöll ursprungligen kyrkstallar och likbod. Under 1980-talet byggdes den till åt öster med lokaler för vaktmästaren. År 1991 uppfördes ett nytt församlingshem strax intill. Någon skola kom aldrig att byggas intill kyrkan, eftersom flera av socknens gårdsägare skänkte mark på andra håll där skolbyggnader uppfördes. Prästgården är belägen strax norr om kyrkan, utmed landsvägen mot Linköping, med mangårdsbyggnader uppförda på 1860-talet.

Skeda på häradskartan från 1868-1877, blad Skeda.

Bygden kring Skeda kyrka består av utpräglad slättbygd, men större delen av socknen ligger i senare småskalig skogsbygd med små spridda gårdar. I detta område fanns tidigare ett stort antal småskaliga sågar, kvarnar och liknande och området var ett starkt fäste för de lantliga frikyrkorna.

Skeda kyrka

Skeda är en medeltida socken och kyrkan är belägen utmed den gamla landsvägen mot Vimmerby drygt 5 km söder om Linköping. Den äldsta kända stenkyrkan på platsen uppfördes i början av 1200-talet med rektangulärt långhus och sannolikt smalare kor. Senare under medeltiden till- och ombyggdes kyrkan vid flera tillfällen och fick salkyrkans planform. Kyrkorummet försågs med kalkmålningar och valvslogs så att det blev tvåskeppigt. Kyrkans nuvarande utformning härstammar från 1700-talet, då tornet byggdes till på 1750-talet och långhuset omgestaltades 1794. Tornet avslutas upptill med en spåntäckt huv i flera avsatser. De vita fasaderna är slätputsade under ett flackt sadeltak, som ursprungligen var spåntäckt men numer är belagt med enkupigt rött tegel. De symmetriskt placerade rundbågiga fönsteröppningarna är försedda med brunmålade träbågar med järnspröjsar. Huvudingången är via tornet i väster, men en ingång finns även centralt placerad på södra fasaden. Kyrkorummet har, trots flera renoveringar under 1900-talet, bevarat sin sengustavianska prägel från omgestaltningen 1794.

Kyrkogårdens historik

Uppgifter om kyrkogårdens historik har i huvudsak hämtats från Östergötlands läns museums topografiska arkiv och bibliotek. Uppgifter om äldre lantmäterikartor är hämtade från Lantmäteriets webbsida.

Kyrkogården har sedan medeltiden vuxit fram runt den medeltida kyrkan. Det äldsta kända gravmonumentet är en runsten som tillsammans med en annan kalkstenshäll låg som tröskelsten i början av 1900-talet. På hällen var två runor iakttagbara. Enligt Brate sannolikt början på ordet efter. All annan text är utplånad. Stenen har nummer OG 114.

Flygfoto över kyrkogården från 1935 (t v) och från 1959 (t h). På fotot från 1935 syns tydligt ett stort antal grusgravar och på flygfotot från 1959 syns utvidgningen norr om kyrkan.

I november 1680 hölls sockenstämma och där diskuterades bl a klockstapel och att två syllar om 18 alnar i första hand skall huggas ned på varje rote och framköras till platsen för byggandet av klockstapeln. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Från 7 februari 1690 finns följande beslut:

”Om dhen remnade kyrkiomuren blef slutit, at bielkar skola framföras, och i god tid achta om kyrkian, at skadan icke blifver obotelig. Nils i L Gåra mente at dhe skola kunna få bielkar i L Gåreskogen och hans grannar skola wara med och huggia dhem, och sedan för betalning framföra. Till bygningen behövas, som muremästaren Pehr Larsson i Linköping säger, 4 ankar, Item 4 pund jern, den 11 Majj skall arbetet begynnas, dhertill framföres 4 slaner och ett lass bommar, 2 såsom store sparrar, slanerne framföres Ånwäga. Item kommer, arbetsfolket skall komma i rättan tijdh, som solen uppgår. 40 Tjodler kopp skall muremästaren hafva i arbetzlöön. Item maaten”. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Den 30 november 1699 ”höltz effter wanligheten ordinarie Sockenstämma, närwarande Mag Gudmund Annelius, Hr Sven Bengtsson, Sexmännen, Kyrkiowärdarne, och the öfriga Församblingens Ledamöter, som icke laga förfall hade”. På sockenstämman diskuterades bl a kyrkogårdsmuren. ”Efter som man ingenledes har thenna förledna Sommar kunnat få några dugeliga murmästare til then så länge omtalte Kyrkiogårdsmurens färfärdigande, utan så många man hafver tillitt, af them, som man hafver spordt kunna giöra förswarligt arbete, hafver varit hindrade, har vårt goda upsåt icke ännu wunnit sin effect. Men nu instälte sig efter begäran Olof Swensson i Erstorp ifrån Nykihls socken, som gjorde förslag på 6 läster kalk, 30 las pinnesten, med hwad

mehr, och med honom giordes aftahl, at han skal komma föliande vår, uti Aprili, thet första som man kan hantera murning, och giöra detta arbetet, då kalk och annat behör skal liggia redo för honom som och största delen redo i Sommar är framfört, och tå skal ha få 1 dr om dagen i arbetslöön, men för kyrkiofönstrets inmurande, wil han icke taga dagelöön utan en summa, om whilken man tå får sluta med honom, när han thet andra arbetet företager". (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Den 7 augusti 1709 sammankallades församlingen i sakristian och där talade pastorn om att klockstapeln var uppskruvad och omlagad så gott det nu gick av klockaren i Linköping Anders Olofsson. Förutom maten som pastorn bjudit Olofsson på, begärde han 4 Caroliner för arbetet. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Den 29 februari 1729 hölls allmän sockenstämma och då kom församlingen överens om att för kyrkans medel beställa två bjälkar, vilka skulle stötta upp den sida av klockstapeln som börjat luta. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

På den allmänna sockenstämman 19 maj 1734 meddelas att klockaren Kinberg, Pehr i Wisäter och ryttare Asp arbetar med spåning av muren och för varje famn i kvadrat är ersättningen en daler kopparmynt. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

17 maj 1735 avhandlades följande:

"Begärtes af Hr Lind i Måhlbäck Wächenhuset till grafställe för sig och sina barn, hwaremot hanbetalar aderton dahler kopparmynt: församlingen med pastor samtyckte, at samma grafställe kommer nu Hr Lind til, när de aderton dahler äro lefvererade. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Den 30 november 1741 på den allmänna sockenstämman påmindes det om täckandet av ringmuren till våren. Den 9 maj 1744 fortsätter diskussionen om klockstapeln och lagandet av denna, det meddelas att fyra bjälkar är framkörda, 30 november samma år meddelas att stapeln är reparerad. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

År 1750 börjar byggmästare Petter Frimodig uppföra ett torn vid västra gaveln, vilket står färdigt fyra år senare, i och med detta mister den förfallna klockstapeln sin funktion.

Den 2 maj 1762 diskuterades beskärning av träden samt att plantera nya träd runt kyrkogården. Den 20 maj 1764 berättas att trädgårdsmästare Bengt Näring haft besvär hösten innan att plantera träd på kyrkans norra del som varit svårplanterat men som nu genomfördes och det tackades han för. Den 29 maj 1765 beslutas att kyrkogårdens norra mur ska lagas. (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

På sockenstämman 28 september 1794 bestämdes följande:

"Åtog sig Wistrand i Hult, att med det första, sedan han undfått wirke, förfärdiga dubbla portar till kyrkogården åt Landsvägs-sidan, för tjugu plåtar eller sex Riksd 32 skg, i ett för at för bägge portarna, som böra ofwantill blifwa jämna eller lika höga."

"Beslöts att liken hädanefter begrafwas på kyrkogården i den ordning, som whar och en dör, hwarmed så fort någon skall begrafwas, straxt göres början bakom kyrkans östra gafwel och sedan i ordning åt söder." (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Den 16 november 1834 hölls sockenstämma. "Äfvenledes väckte Hr Fänrik v Feilitzen frågan, om icke, då under närvarande, ehuru Gudi lof! Ännu ej hit sig sträckte, farsot det

varit svårt att i soknen erhålla tjenliga platser för serskildta kyrkogårdar, hvar och en äfven i sådant dödsätt önskade hvila närmare sina anförvandter och för övrigt den rätta kyrkogården i vanliga fall är nog inskränkt, det kunde låta sig göra, att Församlingen för kyrkans åkrar i Orlunda gärde, finge tillbyta sig lika stor rymd vid kyrkogårdens östra sida att till kyrkogården inläggas, i hvilken önskan äfven öfrige Herrar och Soknemän instämde. Undertecknad ordförande (Magn Bårni), som på lön innehafver det mästa af den jord, som är ifråga att tillbytas, ville gerna gå församlingens önskan till möte; men då han med nästa 1 maji afträdde lönen och sysslan, begärde han, att frågan finge hvila tills Efterträdaren vore utsedd och tillträdt, då med honom härom finge upgöras vid nästa Walborgsmässosockenstämma; dock medgivande, om Cholerafarsoten dessförinnan inom Socknen utbrytes, att dylika lik få på ifrågavarande plats begravas. Härmed förklarade sig Församlingen belåten.” (Från Skeda Kyrkios Hufvud-Bok, 1754).

Det framgår inte ur tillgängligt källmaterial, när den nya kyrkogården tillkommit. Dateringen av den äldsta gravstenen brukar vara en mycket god indikation vad gäller invigningsdatum för en ny anläggning. I detta fall är den äldsta vården från 1951.

I augusti 1994 mottog länsstyrelsen en ansökan om att få anlägga en minneslund på Skeda kyrkogård. I januari 1995 beviljades ansökan.

Beskrivning av kyrkogården

Kyrkogården består av sex kvarter: A-F. Kvarter A-C är beläget på den gamla kyrkogården och D-F på den nya.

Allmän karaktär

Skeda kyrkogård är en stor landsbygdskyrkogård belägen utefter den gamla Kalmarvägen. Den yttre miljön präglas av kyrkogårdsmuren med sina framträdande empiregrindar. Grindarna till nya kyrkogården, liksom muren i denna del, har på ett harmoniskt sätt anpassats till den gamla kyrkogården. Till omgärningen hör också trädkransen, som i den nya delen hunnit bli tillräckligt hög för att bli en del av helheten.

I det inre ligger gravvårdarna huvudsakligen arrangerade i raka nordsydliga rader med rygghäckar. Två områden på den gamla kyrkogården, längst i söder respektive längst i norr på den östra delen är avsatta för monumenala gravar för familjen von Feilitzen. Längs med utkanten finns flera grusade gravar med monumentala gravvårdar, av vilka en del är från slutet av 1800-talet. En del äldre vårdar står också uppställda vid kyrkan. Området kring minneslunden är nyligen omgjort och har parkkaraktär.

Den nya kyrkogården präglas helt av raka rader med yngre breda gravvårdar med rygghäckar. I mitten är en minneslund med ett högt träkors anlagd.

Omgärkning

Västra muren: kyrkogårdsmur av lätt tuktad gråsten, ca 0,4-0,8 m stor, den är lagd i tre skift och muren är en ca 1,2 m hög terrassmur. Den nya kyrkogårdens västra mur är inte en terrassmur. I väster, på den gamla delen, finns en invinkling för kyrkans torn och vid muren växer en ca 1,6 m hög syrenhäck utanför.

Norra muren: den äldre delen av muren är intakt med utsidan mot den nya kyrkogården. Utformningen är likadan som muren på den västra sträckningen. Nya kyrkogårdsdelen har en likadan terrassmur, ca 1 m hög.

Östra muren: på såväl den gamla som den nya kyrkogården är muren likadan som den norra sträckningen.

Södra muren: likadan terrassmur som den västra muren.

Ingångar

Grindarna på Skeda kyrkogård är smidda av smidesmästare Gustav Albert Flood från Smedslund. Som förlaga hade man de gamla grindarna, de nya gjordes i större storlek.

Väster: tre stycken likadana, på ömse sidor om tornet och på den nya kyrkogården. Rikt ornamenterade pargrindar av smidesjärn mellan vitrappade åttakantiga stolpar i empirestil, de kröns av falsat plåttak som på toppen är dekorerat med klot och en sol.

Norr: likadan grind, som de västra grindarna, in till nya kyrkogården.

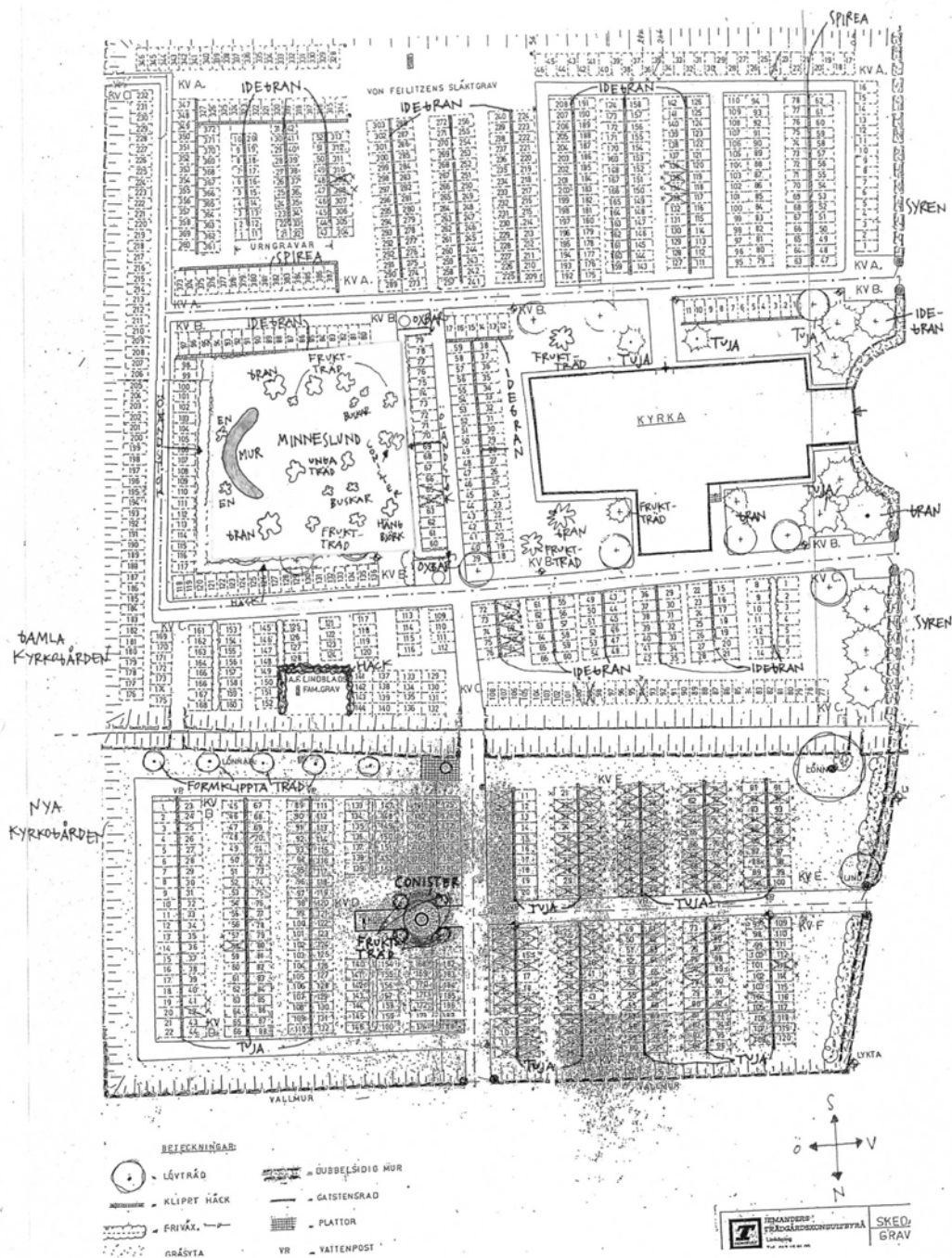
Öster: en enklare svart grind med runda pelare i svart järn. Samtliga delar är ornamenterade med kors.

Vegetation

Trädkransen består av lind och omgärningen ser ut på följande vis: i väster på den gamla kyrkogården finns tre yngre samt en äldre lind, på nya kyrkogården växer två äldre innanför mursträckningen. I norr växer elva jämgamla träd i trädkransen. På den gamla kyrkogårdens östra sträckning växer sju jämgamla träd och ett nysatt, och vid utvidningens östra mur växer sex jämgamla träd. Vid kyrkogårdens södra sträckning växer elva jämgamla träd.

Kvarter A: nio rygghäckar av idegran ca 1,0 m höga och två rygghäckar av spirea ca 0,2 m höga. En syrenhäck ca 1,2 m hög.

Kvarter B: i kvarteret finns två rygghäckar av idegran ca 1 m höga, ett flertal fruktträd och buskar av tuja, samt tre granar och en buske av idegran. Minneslund: en rygghäck av idegran ca 0,8 m hög, två oxbärshäckar ca 0,8 m höga, två rygghäckar av ölandstok, en ca 0,2 m hög och en ca 0,7 m hög, en rygghäck ca 0,6 m hög. Dessutom två enar och två granar, ett antal fruktträd, en hängbjörk och några träd och buskar.

Kartan visar den vegetation som finns på Skeda kyrkogård. Minneslunden i kvarter B är en skiss, då kartan inte stämmer överens med verkligheten.

Kvarter C: sex rygghäckar av idegran, i nordsydlig riktning, ca 1 m höga. En låg häck omgärdar A F Lindblads familjegrav. I väster växer en syrenhäck ca 1,2 m hög.

Kvarter D: fyra formklippita träd i kvarterets södra del. Tre rygghäckar av tuja i nordsydlig riktning ca 1,2 m höga. Minneslunden omgärdas av fruktträd och häckar av conister.

Kvarter E: fem rygghäckar av tuja i nordsydlig riktning ca 1 m höga.

Kvarter F: fem rygghäckar av tuja i nordsydlig riktning ca 1 m höga.

Gångsystem

Grusgångar på såväl den gamla delen som på den nya.

Gravårdstyper

På Skeda kyrkogård finns bl a ett flertal äldre oregistrerade gravvårdar. Nedan följer en sammanfattning över kyrkogårdens olika kvarter.

Kvarter A: bred spännvidd på gravvårdarna. Ett flertal stenramsgravar med grus och gräs förekommer bland såväl låga och breda vårdar som liggare. Även gravvårdar med linjegravskaraktär finns i kvarteret. Vanligast förekommande är gravvårdar från slutet av 1800-talet till mitten av 1950-talet. Svart, grå och röd granit samt kalksten.

Kvarter B: främst gravvårdar från 1900-talet – 1960-talet. Låga och breda samt smala och låga gravvårdar finns i kvarteret samt några liggare. Gravvårdar med linjegravskaraktär förekommer. Svart, grå och röd granit.

Kvarter C: i kvarteret är gravvårdarna främst från mitten av 1800-talet fram till 2000-talet. Breda och låga gravvårdar, liggare, stenramsgravar med grus, smala och låga. I kvarteret finns flertalet bautastenar och en av dessa är omgärdad av kedjor. En håll förekommer på kyrkogården samt flera gravvårdar som är omgärdade av järnstaket.

Gravvård från kvarter A (t v), kvarter B och kvarter C (t h).

Kvarter D: främst gravvårdar från mitten av 1900-talet och framåt. Övervägande låga och breda vårdar i svart, grå och röd granit.

Kvarter E: främst vårdar från slutet av 1900-talet och början av 2000-talet, låga och breda i svart, grå och röd granit.

Kvarter F: i kvarter F är det främst låga och breda gravvårdar från slutet av 1900-talet till 2005.

Gravvårdar av detta slag är vanligt förekommande på den nya kyrkogården.

Titlar säger mycket om traktens näringsliv och sociala struktur. På Skeda kyrkogård finns flest lantbrukare och hemmansägare. Andra titlar som förekommer är bl a skräddaremästaren, snickaren, målaren, rusthållaren, fjärdingsmannen, kusken, jägmästare, konstforskare, professor, järnvägskontrollanten, docenten, notarien och

slaktaren. Titlar som hänvisar till arbeten inom kyrkan är kyrkvaktmästaren, kyrkvärden, kyrkoherden och pastorn. Även hustrun förekommer på en gravvård liksom svenskamerikanaren.

Minneslund

Gamla kyrkogården

Minneslundan utgörs av en stor rektangulär yta öster om kyrkan. I borte änden finns en halvcirkelmur och en stenläggning. Det finns också en rund brunn och en natursten med inskriptionen Minneslund. Där finns fyra permanenta bänkar av trä och järn. Den rektangulära är omgiven av häckar och ett antal yngre träd (pil, hängbjörk m m). Enstaka gravvårdar från 1920-talet står kvar (6 st).

Nya kyrkogården

En grusväg leder fram till ett högt träkors, halvvägs ligger en damm med en rund stensättning av gatsten. Fyra nysatta träd och en häck omgärdar minneslundan.

Byggnader

Utanför södra muren, framför parkeringen, finns en byggnad. Fasaden är av röd panel med vita foder, svarta portar och tegeltak. I byggnaden finns toalett, arbetslokaler, förråd m m för kyrkovaktmästaren.

Övrigt

-

Kulturhistorisk bedömning

Skeda kyrkogård har ett pampigt entréparti med grindar och grindstolpar som är av vikt för kyrkogårdens karaktär. Antalet påkostade familjegravar som finns på kyrkogården är ovanligt för att vara en landsortskyrkogård och dessa är av kulturhistoriskt intresse ur en lokalhistorisk aspekt. Kyrkans norra placering på den gamla delen vittnar om äldre kyrkogårdstraditioner. De få grusgravar som är rester från en omfattande grusgravsstruktur är av kulturhistoriskt intresse. På kyrkogården finns områden med enklare linjegravskaraktär som är värda att bevara.

På kyrkogården finns flera gravvårdar med lokalhistoriskt värde. Värde att nämna är till exempel graven efter tonsättaren Adolf Fredrik Lindblad (1801-1878). Han ansågs som en av landets främsta tonsättare och musikpedagoger. Han umgicks med många av samtidens kulturpersonligheter som Geijer, Carl Jonas Love Almqvist och Fredrika Bremer. Den sista perioden i sitt liv levde han i Östergötland där han en gång föddes. Tillsammans med sin hustru flyttade han till Lövingsborg där dottern Lotten bodde med sin man Urban von Feilitzen. De vilar tillsammans på Skeda kyrkogård.

Kyrkogårdens N kant, NÖ om kyrkan
Ca 3 meter hög bestående av granit
med plattkuppen framsida rest på
en gränsbetäckta ställe. I gräns betäck
och sadan.
Stelen är tyvärr i följande med
svart färg.

I gräns betäck 6 smd
räkneloplatser med inskr.:

JÄRVÄGSSKOTTELÖREN ADOLF
GOTTFRED VON FEILITZEN
* 1845 † 1929
BERTHA EMILIA VON FEILITZEN
FÖDD ERANBERG * 1868 † 1940
ÖVERSTELÖHTANTEN PER KLAS
URBAN VON FEILITZEN
* 1860 † 1934
EMMA MARIA BEATA VON FEI-
LITZEN * 1848 † 1946
ELSA VON FEILITZEN FÖDD
SVANBERG * 1901 † 1988
DIREKTÖREN HANS VON FEI-
LITZEN * 1896 † 1971

SKEDA 6

efter Skiss 22.4.1989 S.Lj.

Gravvården efter Adolf Fredrik Lindblad, hans hustru, ena dotter och hennes man Urban von Feilitzen. Bild från Östergötlands länsmuseums samlingar.

Källor:

- Broocman C F. Beskrifning öfver the i Östergötland..... 1760.
Faksimilutgåva 1993.
Kulturmiljövård 6/98. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 1989.
Kyrkogårdens gröna kulturarv. Stad&Land. Movium/inst för landskapsplanering.
Sveriges lantbruksuniversitet nr 103/1992.
Ridderstad A. Östergötlands beskrivning. Andra delen. Stockholm 1918.
Tham W. Beskrifning öfver Linköpings län. Förra delen Stockholm 1854. Andra delen
Stockholm 1855.
Theorell A, Wästberg P, Hammarskiöld H (foto). Minnets stigar. En resa bland svenska
kyrkogårdar. 2001.
Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919. Theorell A, Wästberg P, Wadsjö H
(red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919.
Widegren PD. Försök till en ny beskrivning över Östergötland. Första bandet 1817.
Andra bandet 1828. Faksimilutgåva 1993.
Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv.

Muntliga uppgifter –

www.lantmateriet.se. Lantmäterikartor från....
www.tema.liu.se/kultarv/ Östgötabild.

EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE

Förklaring till exempellistan

Exempellistan är indelad i två delar. Den första delen som innehåller uppgifter om kyrkogård, kvarter, gravnummer, material, efternamn, hemvist och årtal är en identifikationsdel. Under den andra delen anges en kulturhistorisk notering med uppgift om titel, gravplats och gravvård. Dessutom noteras eventuella skador och andra anmärkningar.

Kvarter: anges endast i de fall då kyrkogården är indelad i kvarter.

Numrering: görs efter gravkartan. Ofta kan det vara svårt att exakt lokalisera gravnumret, då gravbredd kan variera och många gravnummer intill varandra saknar gravvård. Att gravnumren ofta börjar med "0" beror på att datorn ska kunna sortera materialet i rätt ordning. I vissa fall står äldre gravvårdar utan gravnummer bland övriga gravar och då ges de t ex beteckningen "onumr. S om 042". Stenar som står undanställda och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde ges nya nummer: "ÖLM 1, ÖLM 2 o s v".

Material: Här anges vårdens material. Beteckningen "granit" används utan närmare specifikation av olika typer. Stenens färg förkortas **sv** (svart), **gr** (grå), **r** (röd), **gr/r** (grå/röd) osv.

Efternamn: I allmänhet det första efternamnet som står på gravvården.

Hemvist: Det geografiska namn som står på gravvården. Det kan röra sig om bynamn, gårdsnamn eller namnet på en mindre fastighet. I undantagsfall är det namnet på en plats som inte ligger i socknen.

F:a årtal och **S:a årtal:** anger det tidigaste respektive senaste dödsåret som står på gravvården. Är det endast ett årtal angivet står det i F:a årtal.

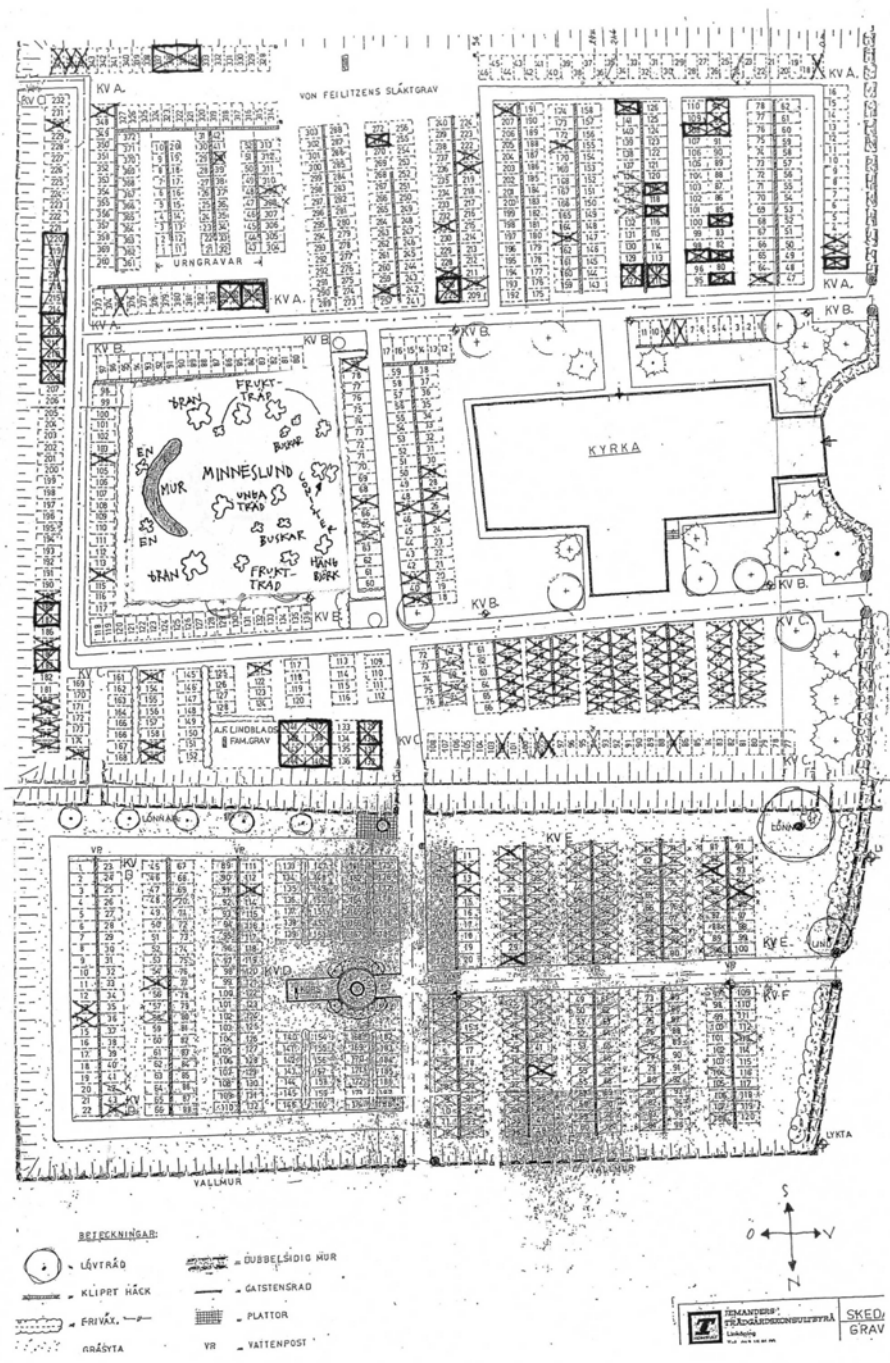
Titel: Samtliga yrkestitlar samt hemmansägare, rusthållare m m. Dessa gravvårdar bedöms ha ett kulturhistoriskt intresse oavsett vårdens ålder.

Gravplats: Gravplatsen är omramad av stenram, häck, järnstaket eller kedja. Själva gravplatsen är i allmänhet täckt med grus men i vissa fall med gräs.

Gravvård: Speciella typer av gravvårdar som t ex gjutjärnskors, träkors, häll, sköld, ålderdomlig sten m m.

Skada: Notering om eventuell skada, t ex rost på en gjutjärnsvård eller på ett järnstaket, sprucken kalkstensvård o dyl. Här noteras även om det är ovanligt mycket lava på framför allt kalkstensvårdarna.

Anmärkning: Här noteras om gravvården har ett lokalthistoriskt eller personhistoriskt intresse eller andra anmärkningar– L1, P1, A1 osv. Detta hänvisar till korta notiser i slutet av exempellistan.

Kartan visar exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse.